

Har du något ämne du vill att vi ska skriva om i Husdjur? Eller vill du själv skriva? Hör av dig till oss på Husdjurs Facebook, epost husdjur@vxa.se eller telefon 010-471 09 42.

Norrländsk mjölk kan återvinna historisk mark

Jesper Larsson är universitetslektor i agrarhistoria vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

VAD HAR MJÖLKPRODUKTIONEN i norra Sverige för framtid? Ser man över en längre tidsperiod, från 1700-talet fram till i dag präglas utvecklingen först av en lång expansionsperiod och sedan en kraftig tillbakagång, närmast en kräftgång (se även statistik på sidan 50-51, reds. anm).

Från 1700-talet blev gårdarna och djuren allt fler. De gynnsamma förutsättningarna för jordbruk gjorde att byarna växte och att nya områden koloniserades. I en tid då skogen, åkern och ängsmarken fungerade i symbios kunde antalet djur mångdubblas i norra Sverige som hade närmast obegränsat med skog där djuren betade och det fanns rikligt med vinterfoder att skörda.

Jordbruket i norr kom att ha några karaktärsdrag som skilde det från det i södra Sverige. Till dem hörde en avancerad boskapskötsel med ett utvecklat fäbodväsende. En förfining av vinterfoderproduktionen som bland annat innebar cirkulationsbruk av ängen (föregångare till vallodlingen) och utvecklandet av hässjor.

DET FANNS OCKSÅ en teknisk utveckling som låg före den i södra Sverige på flera områden. Ett exempel är att järnplogen spreds tidigare i

”År 1900 fanns knappt var femte ko i norra Sverige. I dag är det var sjunde ko.”

norr och att befolkningen där var tidig med att mekanisera tröskningen.

Naturliga förutsättningar och stor kunskap om boskapskötselns alla delar gjorde att det från Dalarna i söder till Norrbotten i norr runt sekelskiftet 1900 fanns runt 340 000 mjölkkor.

Antalet mjölkkor kom sedan att öka och nådde sin höjdpunkt på 1940-talet med 395 000. Därefter skedde en dramatisk minskning och de senaste åren har det varit runt 43 000 mjölkkor. Visserligen har antalet dikor ökat, men det kan inte på långa vägar kompensera för minskningen av mjölkkor. Jämför man med övriga Sverige kan man uttrycka det som att år 1900 fanns knappt var femte ko i norra Sverige. År 1944 hade andelen ökat så att nästan var fjärde ko fanns i norr. I dag är det var sjunde ko. Området har inte bara förlorat närmare 90 procent av antalet kor på 70 år utan också förlorat i relativ betydelse inom den svenska kopopulationen.

ATT SÄGA NÅGOT om den framtida utvecklingen utifrån historiska data är alltid vanskligt och det beror också på vilket tidsperspektiv man väljer att betrakta. Ser man på de sista 70 årens utveckling och tänker sig att det kommer att fortsätta på samma sätt ser framtiden inte allt för ljus ut. Ser man däremot det långa perspektivet och tänker på vad framtiden kräver finns det anledning att vara försiktigt optimistisk.

Norra Sverige har alltid haft mycket goda förutsättningar för mjölkproduktion. Det ligger dels i de naturliga förutsättningarna, dels i den kunskap som funnits om boskapskötsel inklusive vinterfoderproduktion. När kraven på att producera klimatsmart ökar har norra Sverige goda förutsättningar, inte minst för att betesmarker och vallar kan lagra in koldioxid. Efterfrågan på mjölkprodukter kommer att finnas kvar och produktionen måste därför ske där den är bäst lämpad. Sveriges mellanbygder och skogsområden är även i ett globalt perspektiv väl lämpade.

Kanske är det vi ser nu en början nästa kapitel i historien om den norrländska mjölkproduktionen?